

POSTANOWIENIE

Dnia 13 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z wniosku R.S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.
o umorzenie należności z tytułu składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 czerwca 2019 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 13 marca 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa (Kasy Sądu Apelacyjnego w [...].) na rzecz radcy prawnego W.L. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...]., wyrokiem z dnia 13 marca 2018 r., oddalił apelację R.S. od wyroku Sądu Okręgowego w E. z dnia 6 grudnia 2016 r., mocą którego oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w E. z dnia 27 października 2015 r. odmawiającej umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne za okres wskazany w decyzji.

Sąd Apelacyjny, aprobując ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i jego wywody prawne, dodał, że postępowanie na tle ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o

umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 r., poz. 1551; dalej jako ustawa abolicyjna) jest dwuetapowe. Po pierwsze, organ wydaje decyzję o charakterze wstępnym określającą warunki umorzenia, w której ustala także kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6 ustawy. Po drugie, Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje ostateczną decyzję o charakterze prawotwórczym umarzającą należności lub odmawiającą umorzenia, w zależności od spełnienia warunków określonych w decyzji wstępnej. Z art. 1 ust. 16 wynika, że od każdej z wymienionych decyzji przysługuje odwołanie do właściwego sądu w terminie i na zasadach określonych w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778, dalej ustawa systemowa). W sprawie odwołujący się nie poddał kontroli decyzji warunkowej, a więc wskazany w niej dwunastomiesięczny termin rozpoczął swój bieg. Tym samym skoro odwołujący się nie spełnił warunków określonych w decyzji warunkowej, to pozwany zasadnie odmówił umorzenia należności składkowych.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny orzekł w myśl art. 385 k.p.c.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik odwołującego się, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...].

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został umotywowany występującymi w sprawie zagadnieniami prawnym, to jest:

- czy konto płatnika składek (art. 4 pkt 8 ustawy systemowej) korzysta z domniemania prawdziwości w myśl art. 244 § 1 k.p.c.;

- na kim spoczywa ciężar dowodu po upływie terminu przedawnienia;

- czy zgodnie z art. 468 § 2 pkt 3 k.p.c. czynności wyjaśniające obejmują, jakie dowody należy w sprawie przeprowadzić z urzędu;

- czy musi być spełniony warunek z art. 1 ust. 10 ustawy abolicyjnej o nieposiadaniu na dzień wydania decyzji o umorzeniu niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenie społeczne za okres od 1 stycznia 1999 r., do opłacenia których zobowiązany jest płatnik oraz należnych od tych składek odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych, w sytuacji kiedy strona nie miała świadomości posiadania

zaległości, szczególnie o wysokościach wskazanych przez organ z racji, iż decyzja nie została jej skutecznie doręczona, a tym samym nie mogła się uprawomocnić.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie wypełnia ustawowych przesłanek pozwalających na przyjęcie jej do merytorycznego rozpoznania. Przede wszystkim Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie. Przedmiotowe spostrzeżenie koreluje z publicznoprawną funkcją skargi kasacyjnej i zamyka się stwierdzeniem, że skarga kasacyjna jest środkiem odwoławczym o szczególnym charakterze. Zmierza do ochrony interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni. Natomiast jej zadanie nie polega na ponownej ocenie sprawy z perspektywy niezadowolonej z rozstrzygnięcia strony.

Skarżący, we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazał, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne i w ten sposób wyznaczył pole badawcze. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. za istotne zagadnienie prawne uważa się zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W orzecznictwie ugruntował się pogląd, zgodnie z którym skarżący, powołując się na wystąpienie w sprawie zagadnienia prawnego, powinien je sformułować, wskazać przepisy prawne, na tle stosowania których ono się wyłoniło, podać argumenty prowadzące do rozbieżnych ocen, a nadto wykazać, że jego rozwiązane jest istotne nie tylko w rozpoznawanej sprawie, ale także dla praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151).

Skarga kasacyjna przysługuje od orzeczenia Sądu drugiej instancji, a Sąd Najwyższy rozpoznaje ją w granicach podstaw (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Sam fakt, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania odwołuje się do przepisów wskazanych w jej podstawach, nie stanowi o tym, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne. Nie chodzi bowiem o jakiekolwiek zagadnienie prawne,

sformułowane na podstawie tych przepisów bądź o jakiejkolwiek wątpliwości interpretacyjne tych przepisów, lecz powinny one dotyczyć sfery orzeczniczej w drugiej instancji. Tymczasem suponowane problemy, w zakresie przepisów postępowania (art. 232 zd. 1 k.p.c. i art. 6 k.p.c., art. 244 § 1 k.p.c. oraz art. 468 § 2 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 232 zd. 2 k.p.c. i art. 278 § 1 k.p.c.) dotyczą postępowania przed sądem pierwszej instancji. Problem prawny ujęty w skardze kasacyjnej dotyczyć musi kwestii decydującej o rozstrzygnięciu sprawy, nie może być dla niej prawnie obojętny. Innymi słowy, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne tylko wtedy, kiedy wynik sprawy uzależniony jest od interpretacji przepisów przedstawionych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 29 czerwca 2001 r., I PKN 33/01, OSNP 2003 nr 9, poz. 228; z 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243; z 25 września 2007 r., I UK 161/07, LEX nr 885063; z 19 września 2013 r., I PK 92/13, LEX nr 1555051; z 6 lutego 2014 r., I PK 246/13, LEX nr 1646083). W końcu argumentacja i uzasadnienie przedstawionych zagadnień prawnych powinno opierać się na założeniach faktycznych zgodnych z ustaleniami Sądu odwoławczego, bowiem ten etap postępowania nie służy kontestowaniu wyników postępowania dowodowego.

Ad casum, kwestia czy konto płatnika składek (art. 4 pkt 8 ustawy systemowej) korzysta z domniemania prawdziwości w rozumieniu art. 244 § 1 k.p.c. nie składa się na istotne zagadnienie prawne i może być zinterpretowane za pomocą zwykłej wykładni prawa w toku postępowania instancyjnego. Zresztą w judykaturze ten wątek wyjaśnił Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 6 września 2016 r., III AUa 1030/15 (LEX nr 2171172), zgodnie z którym informacje zawarte na koncie ubezpieczonego i koncie płatnika składek prowadzonych w formie elektronicznej, które przekazane zostały w postaci dokumentu pisemnego albo elektronicznego, są środkiem dowodowym w postępowaniu administracyjnym i sądowym z zakresu ubezpieczeń społecznych. Tego typu dokument korzysta z waloru dokumentu urzędowego, w związku z czym, zgodnie z art. 244 ust. 1 k.p.c. stanowi dowód tego, co zostało w nim urzędowo stwierdzone. W myśl art. 252 k.p.c. strona, która zaprzecza prawdziwości dokumentu urzędowego albo twierdzi, że

zawarte w nim oświadczenia organu, od którego dokument ten pochodzi, są niezgodne z prawdą, powinna okoliczności te udowodnić.

Po wtóre, zagadnienie związane z ciężarem dowodu i związanego z tym przedawnienia zupełnie ignoruje w tej materii uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2008 r., II UZP 5/08 (OSNP 2009 nr 1-2, poz. 17), zgodnie z którą dziesięcioletni okres przedawnienia przewidziany w art. 24 ust. 4 ustawy systemowej, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 241, poz. 2074), znajduje zastosowanie do należności z tytułu składek, które stały się wymagalne przed dniem 1 stycznia 2003 r., jeżeli do tej daty nie uległy przedawnieniu według przepisów dotychczasowych. Dodatkowo Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na rodzaj zaskarżonej w sprawie decyzji, to jest odmawiającej umorzenia należności, a nie decyzji warunkowej z dnia 25 sierpnia 2014 r. określającej wysokość składek podlegających umorzeniu na podstawie ustawy abolicyjnej.

Po trzecie, ocena celowości przeprowadzenia czynności wyjaśniających należy w każdym wypadku do sądu orzekającego w sprawie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 1998 r., II UKN 4/98, OSNAPiUS 1999 nr 7, poz. 252). W orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. postanowienie z dnia 23 listopada 2011 r., III UZ 27/11, LEX nr 1129133 przyjęto, że art. 468 k.p.c. nie ma zastosowania w postępowaniu apelacyjnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Stąd na tym tle nie widać problemu urastającego do rangi istotnego zagadnienia prawnego.

W końcu zagadnienie świadomości istnienia zaległości, po stronie podmiotu ubiegającego się o umorzenie należności (art. 1 ust. 10 ustawy abolicyjnej), zostało skonstruowane na założeniu, że odwołujący się nie znał wysokości zaległości niepodlegających umorzeniu, które musi uregulować, bowiem decyzja nie została mu skutecznie doręczona, a więc nie jest prawomocna. Tego rodzaju postawa pomija fakt, że w postępowaniu sądowym ustalono, że decyzja z dnia 25 sierpnia 2014 r. uprawomocniła się w dniu 29 września 2014 r., bowiem została doręczona skarżącemu. Co więcej, ów nie brał aktywnego udziału w toku postępowania przed organem rentowym i zbył milczeniem zawiadomienie pozwanego o możliwości

zapoznania się z całą dokumentacją związaną z procedurą umorzenia należności. Dodatkowo nie można zapomnieć, że skarżący – jako płatnik składek na ubezpieczenie społeczne w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą – winien z należytą starannością traktować swoje obowiązki, zwłaszcza w perspektywie zamiaru skorzystania z dobrodziejstwa ustawy abolicyjnej.

W orzecznictwie przyjmuje się zgodnie, że warunkiem uwzględnienia wniosku jest nieposiadanie przez wnioskodawcę na dzień wydania decyzji rozstrzygającej o umorzeniu należności z tytułu niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur pomostowych oraz należnych od tych składek dodatkowych należności wymienionych w art. 1 ust. 10 ustawy. Treść decyzji z art. 1 ust. 13 ustawy - pozytywna lub negatywna dla wnioskodawcy - zależy od ustalenia organu rentowego, czy na dzień wydawania tej decyzji wnioskodawca posiadał zaległości z tytułu składek objętych ustawą i niepodlegających umorzeniu (wówczas organ wydaje decyzję, o której mowa w art. 1 ust. 13 pkt 2), czy też wnioskodawca takich zaległości nie posiadał (wówczas organ wydaje decyzję, o której mowa w art. 1 ust. 13 pkt 1 ustawy). Zatem istota sprawy rozstrzyganej decyzją z art. 1 ust. 13 ustawy polega na rozstrzygnięciu o zasadności wniosku osoby wymienionej w art. 1 ust. 1 pkt 1 lub 2. Istotą sprawy z odwołania od decyzji organu rentowego z art. 1 ust. 13 pkt 2 ustawy nie jest natomiast kwestia prawidłowości decyzji z art. 1 ust. 8 ustawy jako decyzji ustalającej warunki umorzenia należności. Natomiast między decyzją z art. 1 ust. 8 ustawy a decyzją z art. 1 ust. 13 ustawy występuje jedynie taki związek, że ustalenie w decyzji z art. 1 ust. 8 ustawy kwot należności podlegających umorzeniu wiąże w postępowaniu w sprawie wydania decyzji z art. 1 ust. 13 ustawy w zakresie kwot i okresów uznanych ostateczną decyzją za obejmujące składki podlegające umorzeniu. Okoliczność, czy w decyzji z art. 1 ust. 8 ustawy sprecyzowano kwotę należności niepodlegających umorzeniu, nie jest przesłanką wydania decyzji z art. 1 ust. 13 ustawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 18 kwietnia 2018 r., III UZ 5/18, LEX nr 2497591; z dnia 4 grudnia 2018 r., I UZ 39/18, LEX nr 2586262; wyrok z dnia 5 lutego 2019 r., III UK 38/18, LEX nr 2615810).

Summa summarum, skarżący nie uprawdopodobnił występowania istotnych zagadnień prawnych, które pozwalają uwzględnić wniosek zawarty w skardze kasacyjnej. Jednocześnie wobec braku innych podstaw pozwalających ocenić możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, Sąd Najwyższy orzekł w myśl art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej wnioskodawcy w postępowaniu kasacyjnym, orzeczono w myśl art. 22³ ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 2115 ze zm.) w związku z § 8 pkt 6 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68).